

ปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพระบบเก่าของโรงเรียนปอเนาะ
ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

นางสาวนันทกาณูจน์ เบ็ญเด็่มะหลี

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา สังคมวิทยามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-281-8

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**FACTORS INFLUENCING PONDOK SCHOOL TO KEEP ITS
TRADITIONAL SYSTEM IN SOUTHERN PROVINCES
OF THAILAND**

Miss. Nantakan Bendemahlee

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Sociology**

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-281-8

นันทกาญจน์ เบ็ญเค็มอะหลี : ปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพระบบเก่าของโรงเรียนปอเนาะใน
เขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ (FACTORS INFLUENCING PONDOK SCHOOL TO KEEP ITS
TRADITIONAL SYSTEM IN SOUTHERN PROVINCES OF THAILAND)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารง สุทธาศาสน์, 214 หน้า ISBN 974-334-281-8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพระบบเก่าของโรงเรียนปอเนาะในเขตจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม สำหรับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็น
กลุ่มตัวอย่างของกลุ่มผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า, กลุ่มนักเรียน, และกลุ่มโต๊ะครูหรือ
เจ้าของโรงเรียน จำนวน 300 คน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือใช้วิธีการหาค่าจำนวน (Frequency) หาค่าเฉลี่ย
(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพระบบเก่าของโรงเรียนปอเนาะในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น
ส่วนใหญ่พบว่า ความต้องการที่จะสืบทอดศาสนาอิสลาม เป็นเหตุสำคัญยิ่ง ที่มีผลต่อการคงสภาพของโรงเรียนปอเนาะไม่
ว่าจะเป็นในระดับความต้องการของกลุ่มผู้ปกครอง, ความต้องการของกลุ่มผู้เรียนระบบการศึกษาในโรงเรียนปอเนาะระบบ
เก่า และวิธีการเรียน การสอนระบบเก่า ซึ่งล้วนแล้วมีจุดประสงค์เดียวกัน คือต้องการสืบทอดศาสนาอิสลาม เป็นเหตุสำคัญ
ที่มีผลทำให้โรงเรียนปอเนาะคงสภาพไว้ในปัจจุบันเพราะถือได้ว่าเป็นหน้าที่พิเศษในการสืบทอดศาสนาอิสลามของ
ชาวมุสลิมทุกคนทั่วโลก ที่จะต้องปฏิบัติเผยแพร่ต่อไป เพื่อชนรุ่นหลังของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านศาสนาในการสืบทอดศาสนาอิสลามเป็นเหตุสำคัญอย่างยิ่งทั้งในระดับความ
ต้องการของกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มผู้เรียนที่ยังคงเรียกร้องต่อการเข้ามาศึกษาในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่าซึ่งส่งผลทำให้
กลุ่มโรงเรียนปอเนาะระบบเก่าในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการคงสภาพไว้ได้มากกว่าปัจจัยทางด้านอื่นๆ เพราะในสังคม
ชาวไทยมุสลิมนั้นมีความเคร่งครัดในศาสนามาก จึงทำให้ความต้องการในด้านต่างๆ ต้องสอดคล้องกับความเชื่อและ
วัฒนธรรมทางด้านศาสนามากขึ้นเท่านั้น และการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนปอเนาะ นับได้ว่าเป็นการถ่ายทอด
วัฒนธรรมไปสู่ชนรุ่นหลังของชาวไทยมุสลิม ในส่วนทางด้านการศึกษาของการเรียนศาสนานั้นเรียกว่าเป็นสถาบันทางด้าน
ศาสนาอย่างหนึ่งต่อการสืบทอดศาสนาอิสลามต่อไป ซึ่งการศึกษาเป็นแกนกลางที่สำคัญยิ่งสำหรับพลเมืองในประเทศต่อ
การพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมและอารยธรรมของสังคม

ภาควิชา..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....   ลายมือชื่อนิติศ..... *Titit*
สาขาวิชา..... สังคมวิทยา.....   ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Can*
ปีการศึกษา..... 2542.....   ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

418 11407 24 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY

KEY WORD : PONDOK SCHOOL / SOUTHERN PROVINCES OF THAILAND.

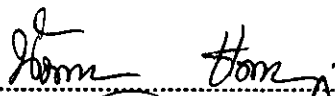
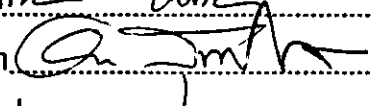
: NANTAKAN BENDEMAHLEE : FACTORS INFLUENCING PONDOK SCHOOL TO KEEP ITS TRADITIONAL SYSTEM IN SOUTHERN PROVINCES OF THAILAND. ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR. ARONG SUTHASARN, Ph.D. 214 PP. ISBN : 974-334-281-8

The intention of this research is to study the factors influencing Pondok school to keep its traditional system in southern provinces of Thailand.

The instrument of collection of the data for this research is questionnair. The sample of the population are 300 persons; the parents of the students of Pondok traditional system school, students and islamic teachers or the owners of pondok school. The method of analysis of the statistical data is by way of frequency, mean, standard deviation and the average proportion of the set up standard.

The result of this research was found that, the most significant factors influencing Pondok school to keep its traditional system in southern provinces of Thailand, is the need of islamic inheritance. This affected the directional status of pondok school, which is not only for the need of students' parents, but also for the wishes of the students, who would like to study and also teaching in traditional system. At present, it is the special duty and mission for all Muslim over the world to carry on Islam of the next young generation, which profess Islam.

The conclusion of this research was that, the important factor of islamic inheritance is from the students' parents demanding to send their children to study at Pondok school to keep its traditional system, this effect pondok schools to keep their traditional system in southern provinces of Thailand, more than other reasons or factors. Then the needs in addition Islam should be related to faith and culture, and to study the from of pondok school. This culture will carry on to the young thai muslim of the next generation, the study of Islamic religion is also the supple mentation of the Islamic intact. This study is the main point or basic of the development and the progress of culture and civilization in society.

ภาควิชา.....	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....	ลายมือชื่อนิสิต.....	
สาขาวิชา.....	สังคมวิทยา.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....	
ปีการศึกษา.....	2542.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เนื่องด้วยความเมตตาและความช่วยเหลือจากพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุนห์) ตลอดจนการสนับสนุนจากคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายฝ่าย บรรดาคณาจารย์มิตรทั้ง หลาย และครอบครัวซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในบุญคุณบรรดาคณะกรรมการทุกท่าน ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัง สุทธาศาสน์ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ ท่านให้ความช่วยเหลือ ในคำแนะนำชี้แนะทางความรู้ทางวิชาการ และให้แนวคิดที่ดีเบื้องต้นของการทำวิทยานิพนธ์นี้ ตลอดจนได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้หลุดวางไป ด้วยดี และด้วยความเมตตากรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ ศักดิ์สงวน ที่สละเวลาอันมีค่ามา เป็นประธานคณะกรรมการ และกรรมการสอบและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ ดินณะกุล ที่กรุณา มาเป็นคณะกรรมการสอบในครั้งนี้ด้วยจึงขอขอบคุณในความเมตตาเป็นอย่างสูง

ขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยาทุกท่านที่ให้ความรู้และคำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในการทำวิจัยและการดำเนินชีวิต รวมถึงเพื่อน ๆ ที่น่ารักในกลุ่ม สมัยเรียนปริญญาตรีทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้เสมอมา ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ ๆ ร่วมรุ่นปริญญาโททุกคน และทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้

ขอบคุณสำหรับคุณสุภาพร ขำช้าง ผู้ซึ่งคอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน ด้วยดี ตลอดจนการที่มาร่วมเรียนปริญญาโท ณ แห่งนี้อย่างดีเสมอมา ซึ่งเปรียบเสมือนแม่, พี่สาว, เพื่อนที่ ดิคนหนึ่งในเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโท ผู้วิจัยระลึกถึงบุญคุณเสมอ คุณอาภาพรรณ ดาวโรฤทธิ์ พี่ ร่วมรุ่นปริญญาโทอีกคนหนึ่งที่ผู้วิจัยรู้สึกระลึกถึงบุญคุณในความเมตตา ช่วยเหลือในด้านการศึกษา ด้วยดีตลอด

สำหรับบุคคลที่ผู้วิจัยระลึกถึงบุญคุณเสมอมาตลอดชีวิตนี้ คือ บิดามารดา และพี่สาวของผู้ วิจัยที่คอยให้ความห่วงใยกำลังใจ ช่วยเหลือทางการเงินส่งเสียจนกระทั่งจบการศึกษาตลอดมา ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำให้ผู้วิจัยมีแรงใจในการต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหลายมาด้วยดีเสมอมา

ท้ายสุดขอพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุนห์) โปรดเมตตาตอบแทนความดีแก่บุคคลที่มีส่วนช่วย เหลือผู้วิจัยในการทำวิจัยครั้งนี้ตลอดไปด้วยเถิด

นันทกาญจน์ เบ็ญเค็มอะห์ลี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
ปัญหาการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับป้อนแนะ.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา.....	21
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	25
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
กรอบความคิดในการวิจัย.....	46
สมมติฐานการวิจัย.....	48
อธิบายขอบข่ายแนวคิดทฤษฎีของสมมติฐานการวิจัย.....	48
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในวิทยานิพนธ์.....	55
การวัดตัวแปร และการดำเนินการปฏิบัติ.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2. สภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	66
ที่ตั้งและอาณาเขตภูมิภาค.....	66
ลักษณะภูมิประเทศ.....	71
ลักษณะภูมิอากาศ.....	72
การคมนาคม.....	72
ลักษณะประชากร.....	73
ลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจ.....	76
ลักษณะทางการเมือง.....	77
ลักษณะสภาพทั่วไปของจังหวัดปัตตานี.....	81
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	92
รูปแบบการวิจัย.....	92
กลุ่มตัวอย่างประชากร.....	92
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	93
การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ.....	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	97
การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล.....	98
เกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูล.....	99
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
ส่วนที่ 1 ศึกษาถึงปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้โรงเรียนปอเนาะระบบเก่า ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการคงสภาพไว้.....	104
ส่วนที่ 2 ศึกษาถึงกลุ่มผู้ปกครองที่มีความต้องการส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน โรงเรียนปอเนาะระบบเก่าว่ามีมากน้อยเพียงไร.....	106
ส่วนที่ 3 ศึกษาถึงเป้าหมายของกลุ่มผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนปอเนาะ ระบบเก่าว่ามีเป้าหมายอะไร.....	112

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ส่วนที่ 4 ศึกษาถึงระบบการศึกษาในเรื่องการเรียน การสอนของโรงเรียน ปอเนาะระบบเก่าว่าจะส่งผลทางด้านบวก หรือทางด้านลบ มากน้อยเพียงไร.....	117
ส่วนที่ 5 ศึกษาถึงวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมของกลุ่มโรงเรียนปอเนาะ ระบบเก่าว่าจะส่งผลอย่างไรต่อส่วนรวมสำหรับชาวไทยมุสลิม จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	119
ส่วนที่ 6 การพิสูจน์สมมติฐาน.....	121
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ สรุปผลการวิจัย.....	139
รายการอ้างอิง.....	163
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	174
ภาคผนวก ข.....	193
ประวัติผู้วิจัย.....	213

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
1. ระดับของปัจจัยที่มีผลทำให้โรงเรียนปอเนาะระบบเก่าในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการคงสภาพไว้.....	104
2. ระดับความต้องการของกลุ่มผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	106
2.1 ระดับลักษณะความเคร่งครัดในศาสนาของกลุ่มผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	108
2.2 ระบบลักษณะความเคร่งครัดในศาสนาต่อการปฏิบัติตามและละเว้นการปฏิบัติข้อห้ามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มผู้ปกครอง.....	110
3. ระดับลักษณะความเคร่งครัดในศาสนาของกลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	112
3.1 ระดับลักษณะความเคร่งครัดในศาสนาต่อการปฏิบัติตามและละเว้นการปฏิบัติของกลุ่มผู้เรียน.....	114
3.2 ระดับเป้าหมายของกลุ่มผู้เรียนต่อการเข้ามาเรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	115
4. ระดับของระบบการศึกษาในเรื่องการเรียน การสอนของโรงเรียนปอเนาะระบบเก่าต่อการส่งผล.....	117
5. ระดับของวิธีการเรียน การสอนในรูปแบบเดิมของกลุ่มโรงเรียนปอเนาะระบบเก่าต่อการส่งผล.....	119
6. ระดับค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการที่จะสืบทอดศาสนาอิสลาม.....	121
7. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการกลุ่มผู้ปกครองที่มีความเคร่งครัดในศาสนาต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
8. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะความเคร่งครัดในศาสนา ของกลุ่มผู้ปกครอง.....	125
9. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะความเคร่งครัดในศาสนา ของกลุ่มผู้ปกครองในการปฏิบัติตามและละเว้นการปฏิบัติในข้อห้ามหลักการ ทางศาสนาอิสลาม.....	127
10. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะความเคร่งครัดในศาสนา ของกลุ่มผู้เรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	129
11. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะความเคร่งครัดในศาสนา ต่อการปฏิบัติตามและละเว้นการปฏิบัติตาม.....	131
12. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเป้าหมายกลุ่มผู้เรียน ต่อการเข้ามาเรียนในโรงเรียนปอเนาะระบบเก่า.....	133
13. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระบบการศึกษาที่เน้นการเรียน การสอนวิชาศาสนาต่อการส่งผล.....	135
14. ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวิธีการเรียนการสอนแบบระบบเก่า ต่อการส่งผลเทียบกับส่วนรวมของชาวไทยมุสลิมเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	137
15. สรุปผลการวิจัยที่ยอมรับและปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้.....	141